

עין משפט
גו מצודה

לו:

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מסורת הש"ס

עו א מ"י פכד מהל
ממיה מ"ט ט במת פסין
כט ע"ש ט"ח מ"י רח
פ"י ו גבתי:
ע"ב ב מ"י מ"י מהל טעין
מלמ"א ו ע"ין מהל טעין
פגט פסין לה ט"ש"ט מ"י
מ"י קתה ספ"א א וספ"א מ"
ע"ב ב מ"י פכד מ"י
ממיה מלמ"א טעין
פסין פ"ט ט"ש"ט מ"י מ"י
רח טפ"א:
ב ד מ"י פ"ו מהל' מלמ"א
מלמ"א ב פ"ט ט"ש"ט פגט
למ"י ר"ט ט"ש"ט י"ד מ"י מ"י
ספ"א ג:

דא' לא מצי לסיביר ליה עקור אינג שקול וי"ל פירוש לכשיבש
ובלא טעמא דמכחשי ארעא אי לא משיר מצי אי"ל עקור אילנא
דעל כרחו לא יעבד האילן נשדוה ועוד שרובה לורוע מקום האילן:
מבר איננות ושייר קרקע פ"ה דבנ' אילנות איירי דבנ' הכל מודין

דקנה קרקע דמתנן בהמוכר את
הספינה (לקמן דף פ"ה) ומוקי לה דבנ'
כרבנן דרמי ומוקי לה אפי' כר"ע ולפי
זה רישא דקמיני שניס און לו קרקע לא
אמי כר"ע וכן מוכר בסוף המוכר את
הבית (שם דף ע"ב) וס' דקמיני הקדיש
ג' אילנות ממתע' י' לבית סאה כ' זה
אמר זה לא הקדיש את הקרקע ופירך
(ו) מנייה אילנא רבי עקיבא האמר
מוכר בעין יפה מוכר וכ"ש מקדיש פ'
ואמאי זה אחר זה לא הקדיש את
הקרקע אלמא משמע דקנה אילן
אחד נמי קנה קרקע ואין נראה
לר"י דהא כיון דהא דמתנן בהמוכר
את הספינה (שם דף פ"ה) קנה ג'
קנה קרקע מוקי נמי כר"ע אי"כ
ע"כ לר"ע בשנים לא קנה קרקע
דכ"י משמע דוקא ג' קנה קרקע
אבל ג' לא קנה קרקע לכן יש
לפרש כ"ה דשעמתינן בנ' אילנות
וא"ע דבעלמא בנ' קנה קרקע שאני
הנא דמיירי כגון שאין שם קרקע אלא
לנוקח האילנות ופירש דהיא שמשייר
בפירות של הקרקע משיר ולכ"ע לא
קנה בגוף הקרקע כלום אלא למ"ד
מוכר בעין יפה מוכר יכול לטעם אחר

רבינו גרשום

אבל אילנות דמכחשי
בארעא שרישם ואין
יכול לורוע חתימת ספרי
שעשוינן בעכשין מימי הספר
שלא ידע עולתן כיון דקא
מכחשי ודאי שייר לעצמו
פסוק האילנות: לר"ע ק"ב.
וכ"כ לו גבי פסוק האילנות
ואמאי לר"י וידי דאמר
לעיל להביא דמבר לשיטת
שדורו זה החוקק באילנות
זה החוקק בקרקע אין
יכול לבעול האילנות כלל
בארעא ותי מילי בבי שני
לקוחות והאי טעין לו מבר
הקרקע והאי טעין לו מבר
האילנות משום דהי אין
לו רעע וליספר לו בעל
הקרקע לבעול האילנות כי
היני דלדורי כו'. אבל הנא
להביא דמבר אילנותיה דהי
ושייר בקרקע לפניו ודאי
מורה ר"י וידי דיש לו קרקע
מקום אילנות דמבר בעין
יפה מוכר. ורבנן דמכחשי
לר"י ע' עקיבא סביר ליה
לר"י ואפי' רב פסא דאמר
ע"ל פ"ו זה הני מילי בבי
שני לקוחות הפ"י ליספר
ליה בעל האילנות לבעול
הקרקע כי היכי דלדורי
בעין יפה מוכר דלא שייר
קרקע לפניו לדורי ומו בעין
יפה מוכר לו מקום האילנות
אבל הנא היכי שרייר
קרקע לפניו מוכר בעין יפה
מוכר אלא גמר ויטקת ליה
מקום האילנות אכלן. ותי
אילנות צרופין כגון שני
נטועין בבית סאה אחת כו'
אילנות דריבוייהו ליתיה' י'
ולתי' לא איהו חוקק דמי'
למכיר ליה מעשר' לא
חוקק כשאר חוקקין של
אחרים: דאי שריה טענה
מישרא אספספא. ודורנא
מלמא אספספא שרופין
הן זה ע"ב זה במאי קי
ליה: מברן רופין. שרי'
טעין ויתר מטעם שריה
לבית סאה אין לו ליקוח
קרקע וחדשבו הוא כתי'
קרקע יעד לא מבר אלא
לעצמי האני נמי לא מבר
אלא לעצמי: שריה כ"ס.
הנוטע על פחות מדי' אסוף
דבר פנה לנטוע ליבא ד'
אבות כן כשרה תורת הבר'
אין כ"ס וימורו להביא
ודאי אחר לשם האיני עובר.
הנביא הרי זה כ"ס ורופין
הנפיש אספספא באין הנא
נמי כשרה לר"י לחכמים
שרופין ארעא שרופין על
אין ומבר לו את הקרקע
רביי שעשעו מ"ל כרוב
היני כתנאי: משפולי'
אילן: היני מקום הרישית
השריפין ובר זה התורה כל
אחר קרקע ומבר לו היני
מרה בעינת של אילן דאי'
אמרין קנה בקרקע כרוב
הנפיש היני ויור מרוא'
ואו אמרין לא קנה אלא
כ"כ עובי קרית האילן
היני עשעו יתיר מרוא' אבל
משפולייה היני ויתר מבי'
מקרקע:

דקא מכחשי. השרשים נקרקע וגם מעכבין את הממרישה ודאי
אסוק ארעמיה לשייר לעלמו קרקע סניבות האילנות כדי שלא יוכל
הלווקח לעבער עליו ולומר כשיבשו אילנותיו עקור אילנותיך שקול ויול
דהא מוקי לארעאי: לימא ליה. כשיבש האילן: מבר אילנות ושייר
קרקע לפניו. שפירש לו כי האילנות
אני מוכר לך והקרקע אתי מעכב
לעלמי: פלוגמא דר"ע ורבנן. בין
לרבי זכיד בין לרבי פפא. ובשני
אילנות מיירי דבשגשה אילנות הכל
מודים דקנה קרקע דמתנן סתמא
בזהמכר את הספינה (לקמן דף פ"ה).
ומוקינן לה דבנ' וזכרנו רישא
דקמיני גבי שניס און לו קרקע לאו ר"ע
היא דמוכח בשילוח המוכר את הבית
(לקמן דף ע"ב). והתם שפירשין לה:
לר"ע דאמר מוכר בעין יפה מוכר איס'
ל' ללוקח מקום האילנות על הקרקע
ליטע אחרים במקומן כשימותו: לרבנן
אין לו. קרקע ואס ימותו לא יטע
אחרים במקומן כמתן סתמא (פ"ה) הקונה
שני אילנות לא קנה קרקע: אפי' לרבי
זכיד כו'. כלומר דרבי זכיד נמי מני
למימר אליבא דר"ע ולא הו"א מילתא
כתנאי אלא דכרבי הל': דקאמר
רבי זכיד (פ"ה) אין לו קרקע גבי ד' לקוחות
דפרשיית לעיל (שם): ליה ל' באילנות. לא
בעיני ולא בפירות: ליה ל' נקרקעות.
אפי' במקום האילן וכשיבש מעכב
ותלך: ה"מ. דיש לו (ו) קרקעות: גבי
שני לקוחות דאמר. בעל האילנות
לבעול הקרקע כי היכי דלדריך וזין

דקמכחשי בארעא שיורי שייר דאי לא שייר
וימא ליה עקור (ו) אילנא ויול מבר אילנות
ושייר קרקע לפניו פלוגמא דר"ע ורבנן לר"ע
דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית ליה
לרבנן לית ליה לר"ע אית ליה ואפילו לרבי
זכיד דאמר אין לו ה"מ גבי שני לקוחות
דא"ל כי היכי דלדריך לית לי באילנות
לדריך נמי לית לך בקרקע אבל הבא מוכר
בעין יפה מוכר לרבנן לית ליה ואפילו לרבי
פפא דאמר יש לו ה"מ גבי שני לקוחות
דא"ל כי היכי דלדריך לית לי באילנות
נמי זכין בעין יפה אבל הבא מוכר בעין
רעה מוכר אמרי נהרדעי אכלן רצופין אין
לו חוקה כמתקוף לה רבא אלא מעתה
האי מישרא דאספספא במאי קני לה אלא
אמר רבא ימכרן רצופין אין לו קרקע א"ר
יורא כתנאי (ו) כרם שהוא נמוע על פחות
מארבע אמות ר' שמעון אומר אינו כרם וחב"א
יהי זה כרם ורואין את האמצעי ככאלו
אינו אמרי נהרדעי האי מאן רובין דקלא'
לחבריה קני ליה משפוליה עד תהומא
מתקוף

בעין יפה מה שמכר לך מן הקרקע על מנת להיות הקרקע שנת
עולמית היא ופירושה: אף לדידי וזין בעין יפה. שאולו פירש
אילנותי לעולם שאם ימותו אטע אחרים תחתיהן דאין אדם חוטא
ולא לו למכור לה בעין יפה וזהו בעין רעה: אבל הכא. שעיבד
לעלמו כל לגבי עצמו בעין רעה מוכר כדי לשייר לעלמו: אבל
רלופין. להני שלשים אילנות כגון שנטועין ט"ו בבית סאה אינה
חוקה ואפילו אכלן כולן כל שלש שנים דלא אחזיק כדמחזיקי אינשי
דאין ראוין לקיים (ו) אלא לעקור ושגשג: מספק לה רבא אלא
מעשה. כיון דמשום דנטועין מחוברין לא הו"א חוקה: האי מישרא.
דעונה דאספספא במאי קני לה הרי (ו) וזענה רלופה ואפי' היא
אמרי גריש פירקין (כ"ה) דהי חוקה. ומיהו לאו תמקפחא מעלימא היא
דהאי אורחיה והאי לאו אורחיה האי מכחשי בארעא טפי והאי לא
מכחשי טפי אלא רבא הוא דלית ליה האי סכרלא ובמילתא בעלמא
הוא דמוקי להו לנהרדעי. ויש לפרש אכלן רלופין אינה חוקה
שטופן לשרש אותן ולפזר נטיעתן שכן דרך אילנות לנטוע הרבה
תחלה ביחד ואחר שגדלו מפזרים אותן הלכן לא הוי חוקה
הואיל ושרש קיימי ואין זו עיקר גידולן ורואיה לדבר דגבי נטיעות
אשכחן י' לבית סאה ובאילנות אמרו ג' לבית סאה ועל כרחק
נטיעות היו מתחלה והיו י' לבית סאה ואח"כ מיעטוס לג' בבית
סאה וכן דרך אספספא כמו כן לורעה הרבה ביחד רלופין כמו
שעושין לכרישין וכרוב ואח"כ עורקין אותן וממלא מהן ערובה
דגולה ויינו דפריך רבא אלא מעתה האי מישרא דאספספא כו'. כן
נראה בעיני: אלא אמר רבא. אז אית לן למימר מדי ברלופין הכי
אמרין: מכרן רלופין אין לו קרקע. כגון שנטועין יומר מ"י בבית
סאה דהכל לא אמרי' הקונה שלשה אילנות קנה קרקע דאין זה שדה
האילן דלעקור ולשרש קיימא: על פחות מדי' אמות. שאין בין שדה
לשדה אלא ג' אמות אינו כרם והמניא ורע לשם אינו לוקח משום לרה
חזרע כרמא כלכיס (דברים כ"ג) ומותרין בלכילה: האמצעי. שדה
בין שתי שורות רואין כאלו אינה והו' להו שש אמות בין שורה לשורה.
ועל נמי גבי מכרן רלופין לרבנן רואין את האמצעי כאלו אין ודינן
ממכורין וזני רלופין יש לו קרקע ולר"ש אין לו קרקע והיינו כתנאי דמילתא דרבא תנאי היא כר"ש ודלא כרבנן. ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פ"ה):
מפרש כמה יח מרוחקין יומר מדי' אמות ואכתי הוי כרם: קני ליה. הלווקח לקרקע: משפולא עד סומא. שוליו (שמות כ"ח) מתרגמין שיפוליה.
כלומר כל הקרקע (ו) בשולי האילן דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאע"פ שדלק יחידה הוא ותנן דלפי' ב' אין לו קרקע ה"מ סביבות
האילן הוא דאין לו כלום כמו שיש לג' בניהן וחובה ליה כמלא אורה וכלי אכל תחתיו דאילן מיהא אית ליה דינן דאילן לפירומו קונה להתקיים
מקרקע זה גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לתפור תחת האילן אפילו למטה מאלף אמה:
מתקוף

א' כללם פיה מ"י פירוקין
ג' לקמן פ"ג ק"ב. ו' ערבין
ד' לו' ל'ל: מוכרן ויחיד ויחיד
ה' אלו כרמין. כן החזקין
תוס' וי' מ"ג.

הנהרות הב"ח

(א) בני עקור אילנך שקול
(ב) חילי: (ג) רבנן ד"ס ד"ס
ד' לו' ל' קרקע: (ה) ר"ה
אמון וכו' לר"ס כן אלא:
(ו) ר"ה האי מישרא וכו'
הרי זו וזענה רלופה וכו'
ואמר שגדלו קצת מפורס:
(ז) ר"ה משפולא וכו'
(ח) כל הקרקע משולו האילן:
(ט) תוס' ד"ה מבר וכו'
ופריך בני אילנות ריב:
(י) בא"ר או כשדה גדול
כ"כ מ"י כשדה שיש לו
וישיר אילנות ד"ס לקרקע
מ"ה כשאר שדה דלשייר
הקרקע ותנא זה לא בעין
דכלל תנא מן אין לו יומר
מחזיקין לשייר כשנתה
וישיר לעלמו לעלמי את
וישיר לעלמו פ"ה חתומין וכן
אלא דרך ואלא ע"ה חתומין
עלניה עלי בני המוכר את
הבית דף פ"ג בני אילן
דמילא שלא לנריך לנפשו
מילתא לתו: (ח) בא"ר בעין
יפה מ"י מבר דלפניו
יפה מ"י כשיבש אילן
כ"כ ויתנא את מתנן:
(ט) בא"ר לטעמיה דאמר
במכחשי עקור: (י) ר"ה אינו
יפה מ"י שכן יפה יומר י"ח כן
מערבי המתלמה:

מוסף רש"י

דאי לא שייר ליבא ליה
עקור אילנך שקול וי"ל. ואין
פסחי נלתימ כן פכד את
האילנות לעלמי שיהי כן
לעלם אף לחור לישע
אחרים במקומן בעד עכשיו
לו כמ' זה האילנות בעד עכשיו
(לכ"ה פ"ה). ב"רם שהורא
נטוע על פחות מארבע
אמות. שאין בין שורה
לשורה כ"ה אמות ויחברין ג'
אינו כרם. אלא יעד ומתמר
כללם: ויב"רם רלופין פ"ג.
וימור ליתם ל"ס ויחברין ג'.
ורואים את האמצעי.
הנוטעין מתן תחת האילן
לית בין שורה לשורה וכו'
באילו אינם. דכל השדה
לישק עשוקי דמי ויתמלא
היא בני כללם: לקמן פ"ג.
משפוליה. מקום מוסף
האילן עד תהומא ויחברין ג'.

כמפוזרין וזני רלופין יש לו קרקע ולר"ש אין לו קרקע והיינו כתנאי דמילתא דרבא תנאי היא כר"ש ודלא כרבנן. ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פ"ה):
מפרש כמה יח מרוחקין יומר מדי' אמות ואכתי הוי כרם: קני ליה. הלווקח לקרקע: משפולא עד סומא. שוליו (שמות כ"ח) מתרגמין שיפוליה.
כלומר כל הקרקע (ו) בשולי האילן דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאע"פ שדלק יחידה הוא ותנן דלפי' ב' אין לו קרקע ה"מ סביבות
האילן הוא דאין לו כלום כמו שיש לג' בניהן וחובה ליה כמלא אורה וכלי אכל תחתיו דאילן מיהא אית ליה דינן דאילן לפירומו קונה להתקיים
מקרקע זה גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לתפור תחת האילן אפילו למטה מאלף אמה:
מתקוף

מפוזרין וזני רלופין יש לו קרקע ולר"ש אין לו קרקע והיינו כתנאי דמילתא דרבא תנאי היא כר"ש ודלא כרבנן. ובהמוכר את הספינה (לקמן דף פ"ה):
מפרש כמה יח מרוחקין יומר מדי' אמות ואכתי הוי כרם: קני ליה. הלווקח לקרקע: משפולא עד סומא. שוליו (שמות כ"ח) מתרגמין שיפוליה.
כלומר כל הקרקע (ו) בשולי האילן דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאע"פ שדלק יחידה הוא ותנן דלפי' ב' אין לו קרקע ה"מ סביבות
האילן הוא דאין לו כלום כמו שיש לג' בניהן וחובה ליה כמלא אורה וכלי אכל תחתיו דאילן מיהא אית ליה דינן דאילן לפירומו קונה להתקיים
מקרקע זה גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לתפור תחת האילן אפילו למטה מאלף אמה:
מתקוף